

ΑΡΗΣ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

**ΜΙΚΡΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ, ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ, ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ
ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, ΤΙΣ ΕΝΟΧΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ
ΣΥΝΑΦΗ**

ΑΕΝΑΟΝ 2015

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάθε μέρα μπαίνουμε σε καινούριους μπελάδες είτε από δικό μας φταίξιμο είτε γιατί μας βάζουν άλλοι. Μια σειρά από φράσεις δείχνει το μέγεθος της ενόχλησης αλλά και το δημιουργικό και περιγραφικό πνεύμα του Ελληνικού λόγου.

Σημασία:

Μπελάς: Ενοχλητική και επικίνδυνη κατάσταση

Ετυμολογία:

Από το τουρκικό *belâ* και αυτό από το αραβικό (*balā*) *gūṣ belâ olan* μετά μεγάλης δυσκολίας (Βαβυλωνία)

Συνώνυμα

ενόχληση, αντιξοότητα, στεναχώρια, σκοτούρα, επιπλοκή, μπέρδεμα, μπλέξιμο, τράβηγμα, ντράβαλα ή [*τράβαλα](#), φασαρία.

Pasted from <http://www.stougiannidis.gr/AENAON/ASE/ase_menu.html>

Εγκυκλοπαιδικά:

μπελάς ο [αάς] Ο1 : α. κατάσταση που χαρακτηρίζεται ως ενοχλητική, δυσάρεστη ή επικίνδυνη:
β. δυσκολία, ταλαιπωρία, σκοτούρα.

Φράσεις

Έχω μπελάδες με κάποιον / με κάτι.

Δημιουργώ ενοχλήσεις σε κάποιον

βρίσκω τον μπελά μου

περιέρχομαι σε δυσάρεστη ή σε επικίνδυνη κατάσταση
Πχ. μη μιλάς, γιατί θα βρεις τον μπελά σου.
Οι ψιλές και οι δασείες του πολυτονικού συστήματος ήταν μεγάλος μπελάς για τα παιδιά.

βάζω κάποιον / μπαίνω σε μπελά.

Άνοιξε δική του δουλειά και μπήκε σε μπελάδες.

Δε θέλω να βάλω μελά στο κεφάλι μου.

Αποφεύγω τις εμπλοκές αποφεύγω επικίνδυνα πράγματα, σχέσεις, καταστάσεις κλπ. Αυτή ήταν και η παλιά έννοια της φράσης **ούτε γάτα ούτε ζημιά**.

Κακός μελάς που με βρήκε!

για άνθρωπο που προκαλεί μελάδες

μου έγινε (κακός) μελάς ο τάδε

έγινε πολύ ενοχλητικός ή δυσάρεστος.

Ανάλογες φράσεις

Βρίσκω το διάβολο μου

Δες τη φράση [βρήκε τον διάβολό του](#) στο [ΦΡΑΣΗ](#)

Βρήκα μαλλί να ξάνω

Είπα λίγο ν' ανασάνω και εύρηκα μαλλί να ξάνω
Ενώ ετοιμαζόμουν να αναπαυτώ πρόεκυψε, νέος μελάς, νέα επίπονος εργασία.
Αντιθέτως η φράση «βρήκαμε μαλλί να ξάνουμε» σημαίνει βρήκαμε νέο τρόπο απασχόλησης.
Το μαλλί εδώ είναι το έριον και όχι η κόμη.

Μπλέξαμε ή έχουμε μπλεξίματα

Το μπλέξιμο από μπλέκω < το αρχαίο ελληνικό ρήμα **εμπλέκω** .
έμπλέκω, Επικ. έν-πλέκω, μέλ. -ξω — Παθ., αόρ. β' ένεπλάκην, μτχ. έμπλάκεις (έν)- πλέκω ή υφαίνω μέσα σε, Λατινικά *implicare*, χεῖρα έμπλέκω :
περισφίγγω, σφίγγω με τα χέρια μου τα ρούχα κάποιου άλλου, ώστε να τον συγκρατήσω, σε Ευριπίδη. — Παθ., εμπλέκομαι, περιπλέκομαι, μπερδεύομαι σε κάτι, με δοτική, σε Σοφοκλή, Ευριπίδη.

Υπεισήλθαμε σε ιδιαζόντως περίπλοκες καταστάσεις. Η πλοκή συνήθως δεν είναι το τακτικό πλέξιμο, η ύφανση αλλά η περιστροφή και εμπλοκή του ελευθέρου νήματος από εδώ και οι φράσεις:

Γίναμε μαλλιά κουβάρια.

Χαθήκαμε στο Λαβύρινθο της γραφειοκρατίας.

Ο μίτος της Αριάδνης.

Να βρούμε την άκρη του νήματος.

Τα σύνθετα του πλέκω και πλοκή όλα δείχνουν μελάδες: διαπλοκή, συμπλοκή, επιπλοκή, εμπλοκή, περιπλοκή, περίπλοκος

Μπερδέματα

Θα έχουμε μπερδέματα

Από το αρχαίο παρασύνθετο ρήμα εν + περί + δέω : δένω, σφίγγω, δεσμεύω.

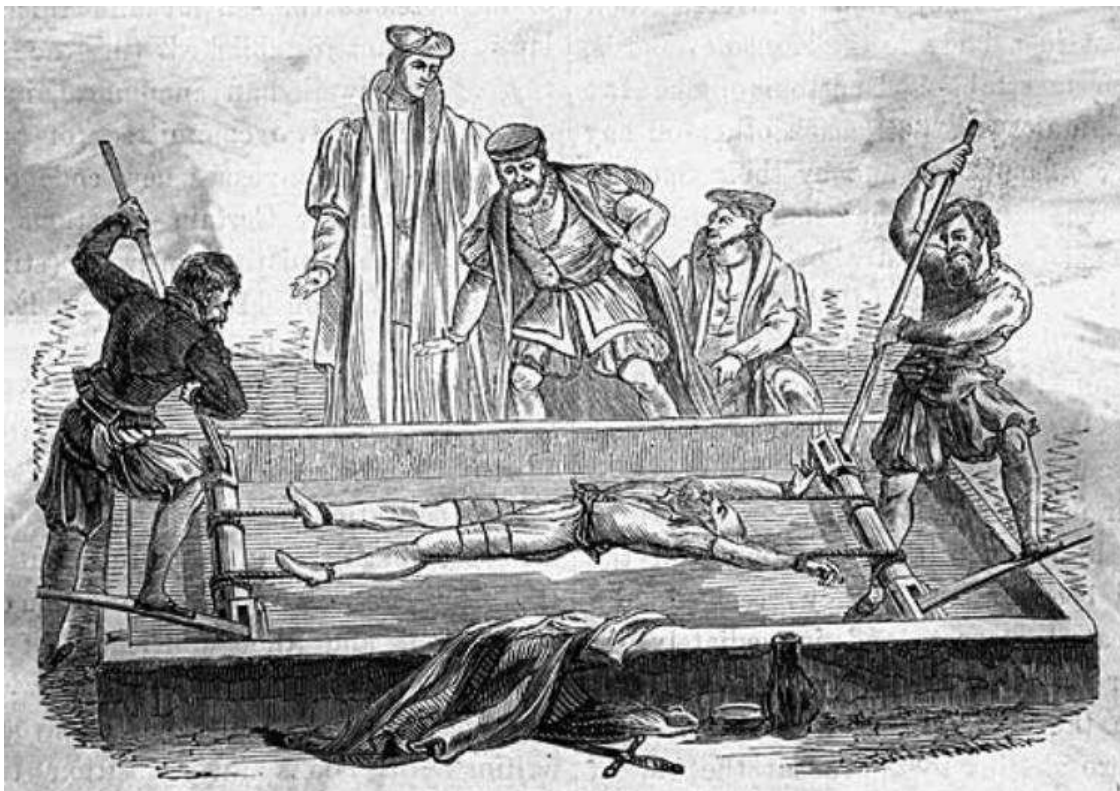
Υπάρχει μια σύγχυση και με το τουρκικό **perde** (κουρτίνα, οθόνη, μανδύα, επεισόδιο, καταρράκτη, κλειδί, τόνος) που πέρασε στα ελληνικά ως μπερντές με συχνότερη σημασία οθόνη και μάλιστα του Καραγκιόζη. Σε τραγούδι της Προποντίδας «μ'εχεις **μπερντεμένο**» επεξηγείται : μ'εχεις μπερντεμένο ωσαν τη μέλισσα (μπλεγμένο στον ιστό της αράχνης) με προφανή επίδραση από το τουρκικό μπερντέ πάρα από το εμπειριδέω!

Θυμηθείτε την λαϊκή φράση «**τον τύλιξαν**» που έχει την έννοια τον μπερδεψαν και τον εξαπάτησαν, τον κορόιδεψαν.

Έχουμε τράβαλα

βλ. λ.[τράβαλα](#)

Θα έχουμε τραβήγματα

Η εικόνα από το τράβηγμα με ειδικό μηχάνημα (**αθρέμβολο**) που ξεμασκάλιζε ή εξάρθρωνε τα χέρια και τα πόδια του βασανιζομένου.

Τα «άρθρέμβολα» προκαλούσαν εξάρθρωση των άκρων. Κατά τον Ησύχιο τα άρθρέμβολα ήταν «βασανιστήρια και όνομα στρεβλωτικών οργάνων εις ἄ εξαρθροῦσιν οἱ δήμιοι τὰ των καταδίκων μέλη».

Το λέμε πάντα ως συνώνυμο του «**Θα έχουμε ντράβαλα**»

το τι τράβηξα δεν λέγεται

Τραβώ σημαίνει σύρω κάτι ή κάποιον. Επειδή είναι επίπονη εργασία σημαίνει και υποφέρω, άχθομαι. Απ' όπου το **άχθος**: βάρος, φορτίο, φόρτωση, και η **επαχθής** φορολογία, ο **αχθοφόρος** και η φράση των αρχαίων «**άχθος αρούρης**»: βάρος της γης.

Τραβιέται με την Κατίνα

Τράβηξα του Χριστού τα πάθη.

βλ.λ. **τραβώ** από το λατινικό traho > tractor > tracteur > τρακτέρ

Σημ: οι Χατζηδάκης και Μπαμπινιώτης ετυμολογούν το τραβώ από το ταύρος. Είναι λύση για κλάματα.

Θα έχουμε ιστορίες

Η ιστορία είναι αφήγηση σημαντικών γεγονότων. Αυτοί που μας ανοίγουν ιστορίες δημιουργούν σημαντικές επιπλοκές, άξιες για εξιστόρηση, να τις διηγείται κανείς .

Κάτι ανάλογο είναι οι φράσεις: «Μας άνοιξαν ιστορίες» ή «το έκαναν μια ιστορία». Πβλ. Κ. Π. Καβάφη - Εν μεγάλη Ελληνική αποικία, 200 π.Χ. :

Όμως το πρόσκομμα κ' η δυσκολία
είναι που **κάμνουμε μια ιστορία**
μεγάλη κάθε πράγμα οι Αναμορφωταί
αυτοί. (Ευτύχημα θα ήταν αν ποτέ
δεν τους χρειαζόνταν κανείς.)

ή «το έκαναν θέμα»: το προέβαλαν στον τύπο, ως πρώτο θέμα, πρωτοσέλιδο.

Φασαρίες

φασαρία :

1. δυνατός, δυσάρεστος και ενοχλητικός θόρυβος: Πού να κοιμηθεί κανείς μ' αυτή τη **φασαρία**.

2. κατάσταση όπου επικρατεί η ταραχή, η αναστάτωση, τα επεισόδια: Έγινε μεγάλη **φασαρία** μέσα στην αγορά. Έγιναν **φασαρίες** με τους φοιτητές και την αστυνομία, επεισόδια.

3. ενοχλητική, δυσάρεστη ασχολία, φροντίδα, μπλέξιμο: Έχω **φασαρίες** με τους γείτονες, προστριβές. Δε θέλω **φασαρίες** στο κεφάλι μου.

Ετυμολογία: από το βενετικό βεν. ***fesaria** (πρβ. ιταλ. **Fesseria**: ανοησία, κουταμάρα, μπούρδα, μπαρούφα, κούτσανα από το **fesso** ανοητος)

Κάτω στα Λεμονάδικα

Κάτω στα Λεμονάδικα

γίνηκε **φασαρία**

δυο λαχανάδες πιάσανε

και κάναν την κυρία.

Βαγγέλης Παπάζογλου

Στην περιοχή του Πειραιά, όπου αράζουν τα καϊκία του Πόρου με τα λεμόνια, έγινε επεισόδιο με τη σύλληψη δυο πορτοφολάδων που έκαναν τον ανήξερο.

Δυσφορία

Από το δυσ + φερω. Πβλ. Φέρει βαρέως , υποφέρω

Κομφουζιο

Σήμερα της δινουμε τα σημασια : θόρυβος, φασαρία σημαίνει όμως κυριολεκτικά σύγχυση από το con + fusus (fondere)

Αντιξοότητα

Η ιδιότητα του αντίξου. Αντίξοος είναι ο αντίθετος, ο ανάποδος, Πβλ. Αντίξοες καιρικές συνθήκες.

Επιπλοκή

Ανάλογη προς την εμπλοκή, επιδείνωση, χειρότερεμα, από το κακό στο χειρότερο.

Σκοτούρα

Από το αρχαίο ουσιαστικό «**σκότος**» το σκοτάδι, σκοτεινός. Το σκοτάδι εμποδίζει την όραση και μας προκαλεί σύγχυση και μπορεί να προκαλέσει λαθη.πβλ. Την παροιμία «**της νύχτας τα καμώματα η μέρα αναγελά τα**» και την φράση : «**δεν μ' αφήνεις στις σκοτούρες μου**» (στα προβλήματα μου, στους μπελάδες μου).

Πβλ. Το νέο ελληνικό ρήμα **σκοτίζω** : προκαλώ σύγχυση αλλά και το **σκοτώνω** : στέλνω κάποιον στο σκοτάδι (Αδη), φονεύω ή εκποιώ κάτι σε εξευτελιστική τιμή.

Πβλ. Ρεμπέτικα

Πρωί πρωί με τη **σκοτούρα**

Επάνω στη γλυκιά μαστούρα

Και

Μεσ την πολλή **σκοτούρα**

μου γιατί να σε γνωρίσω

τύρβη,

ή, ταραχή, σύγχυση, θόρυβος, Λατ. turba, σε Ξενοφωντα.

Ξενόγλωσσα

Λατινικά

calamitas

Ιταλικά

Fastidio, Disgrazia, sventura, turbamento, turbazione (> masturbazione : αυνανισμός)

noia, piaga, ossessione, scocciatura, seccatura, disturbo, rottura, rognà

noia, cancan, impiccio, seccatura, rottura, rognà

preoccupazione, inquietudine, affanno, pensiero, cruccio, grattacapo, afflizione

dispetto, molestia, irritazione, esasperazione

Αγγλικά

calamity, misfortune, evil, trouble, nuisance. anxiety, perturbation, distress, concern, uneasiness, unease, disquiet, fretfulness, restlessness, nervousness, nerves, agitation, edginess, tension, stress, apprehension, fear, dread, trepidation, misgiving, angst, damage, loss, failure, disaster, misfortune, adversity,

Γαλλικά

nuisance
gêne

Πβλ Madame Sans-gêne: «η κυρία 'Δε με μέλει' » τίτλος θεατρικού έργου του 1883, των Victorien Sardou και Émile Moreau που έγινε και όπερα από τον Umberto Giordano στα 1915 και κινηματογραφική ταινία με την Σοφία Λόρεν στα 1961 βλ. εικ.

Τουρκικά

Περάν του γενεσιουργού **belâ** , συνώνυμα είναι **sıkıntı** : αντιξοότητα και **rahatsızlık**: δυσφορία

Κυριολεκτικά χωρίς ραχάτι: άνεση το επίθημα **-lik** (απ' οπού ο δικό μας **-λικι** που δείχνει την ενεργεία κάποιου σε δάνειες τούρκικες λέξεις όπως πχ.αραλίκι, καραγκιοζλίκι, ρεζιλίκι, χαμαλίκι, χουβαρνταλίκι, τσαμπουκαλίκι, χαρτζιλίκι, καλαμπαλίκι, μπινελίκι, μεζελίκι και τόσα άλλα. Το επίθημα χρησιμοποιείται και με λέξεις με ελληνικό πρώτο συνθετικό όπως : αγαπητηλίκι, αντριλίκι, δασκαλίκι, κερατιλίκι, υπαλληλίκι, υπουργιλίκι κα. Γνωστό και το αγγλοτουρκικό **καουμποηλίκι** και η φράση «**γούστο μου και καουμποηλίκι μου**»

Εικόνες:

Παραγωγή:

Μπελαλίδικος

α) τρόπος λειτουργίας δύσκολος και επικίνδυνος β) αντικείμενο δύσκολο στην κατασκευή του γ) αντικείμενο δύσχρηστο γ) άτομο πού ή συναλλαγή μαζί του είναι δύσκολη.

Μπελαλής:

Είναι αυτός που δημιουργεί **μπελάδες**

Πβλ το ρεμπέτικο

Έμαθα πως είσαι μάγκας

είσαι και μερακλής

πως γυρίζεις στις ταβέρνες

είσαι και **μπελαλής**

Και κατ'άλλη έκδοση

Έμαθα πως παίζεις ζάρια

πως είσαι χασικλής

Ομόηχα

Μερικές άλλες λέξεις, κυρίως σύνθετες περιέχουν το «μπελά» ως συνθετικό τους πολλές φορές παρατονισμένο. Ρίζα τους η λέξη μπέλλο: bello ωραίος στα ιταλικά και bellum πόλεμος στα λατινικά..

μπελαντονα (ποώδες και πολυετές δηλητηριώδες φυτό που χρησιμοποιείται στη φαρμακευτική ως διεγερτικό ή ως καταπραϋντικό.), μπελαβιστα, μπέλα (κούνια), μπελαμανα (από το λατινικό velamanis υφασματινός)

Επώνυμα

Καράμπελας

Γνωστός από τους όρχεις του. Το επώνυμο ίσως σημαίνει αυτόν που φέρει το ξίφος Καράμπελα. Η "Καράμπελα" (γιαταγάνι) είναι πιο πιθανό προϊόν αρμενίων τεχνιτών του 16ου ή 17ου αιώνα. Η λαβή, σε σχήμα κεφαλιού ενός πουλιού, κόβεται από δύο κομμάτια από ίασπη, με επίχρυσο χαραγμένο σταυρό. Η λαβή είναι διακοσμημένη με ρουμπίνια και μαργαριτάρια.

Κάτω από αυτό, η λεπίδα (76 cm) είναι διακοσμημένη με ένα σχέδιο και δύο γραμμών και επιγραφή σε χρυσό.

Η σπάθη Καράμπελα έχει ένα ιδιαίτερο νόημα στην Πολωνία διότι, εδώ και αιώνες, ήταν η συνεχής σύντροφος και το σύμβολο της πολωνικής αριστοκρατίας. Έτσι μαζί με κάποιο μέλος της Πολωνικής αριστοκρατίας μετοίκησε στην Ελλάδα και το επώνυμο.

Ο ξιφοφόρος Καράμπελας όμως έγινε διάσημος για τους ορχείς του (ίσως έπασχε από κάποια πάθηση των ορχεων βλ. δεξιά) όπως και η Χαίδω για το αιδοίο της.

Τραγούδι

Η γυναίκα του μπελά

Είσαι γυναίκα του **μπελά**
και σε **μπελά** με βάζεις,
χαμένοι παν' οι κόποι μου, ρε τι ειν' αυτά,
μυαλό πια δεν αλλάζεις,
Χαράλαμπος Βασιλειάδης

Μου γίνηκες μπελάς

Αυτά τα δυο σου μάτια που εκάνανε κομμάτια
τη φτωχή καρδιά μου που πια δεν αγαπάς,
τη γνώμη σου ν' αλλάξεις, τα πείσματα να πάψεις,
γιατί στο κάτω κάτω μου γίνηκες μπελάς,
τη γνώμη σου ν' αλλάξεις, τα πείσματα να πάψεις,
γιατί στο κάτω κάτω μου γίνηκες μπελάς.
Μάρκος Βαμβακάρης

Μπέρδε και μπέρδε μπέρδευε

Ελαφρο τραγουδακι του 1975

Άλλον έχεις στο πλευρό,
άλλον μέσα στο μυαλό
και με τρίτο κολλητό
περπατάς τις νύχτες.
Έχεις γίνει νούμερο
σ' όλους τους ξενύχτες.

Και μπέρδε και μπέρδε και μπέρδευε
να δούμε πώς ξεμπέρδευε.

Άλλον έχεις στο πλευρό,
άλλον μέσα στο μυαλό
και με τρίτο κολλητό
τους μετράς σαν χάντρες.
Τι θα γίνεις, μάτια μου,
αν σωθούν οι άντρες;

Και μπέρδε και μπέρδε και μπέρδευε
να δούμε πώς ξεμπέρδευε.

Αντώνης Ζάννας

[ΑΚΟΥΣΜΑ](#)

Copyright© 2015 by Aris Stougiannidis AENAON - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ